

NÉPÜNK

ERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
ORADEA
Strada Iosif Vulcan No. 4.
Telephon: 449.

ZSIDÓ HETILAP
Főszerkesztő Felelős szerkesztő
WASSERSTROM SÁNDOR LEITNER ZOLTÁN

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Belföldön: Egész évre hitközségeknek és vállalatoknak 500 Lei, magánosoknak 260 Lei.
Külföldön: 4-2 Dollár, Kc. 120-80,
P. 25-15, S. 30-20, Dinár 180-150.

A passzivitás csődje

Erdély zsidó napilapja, az Uj Kelet most kezd ébredni. Eddig siruccpolitikát folytatott. Azt hitte, ha ő nem fogja regisztrálni azokat a szégyenteljes és az egész zsidóságot romlásba vivő vitákat és veszekedéseket, akkor szépen elsimul minden magától. „Felülemelkedni” a kis-kaliberű politizáláson, hogy „kifutni” a kicsinyes „machiojkákat”, de a nagy sajtó ne avatkozzon bele ezekbe a dolgokba. Ez az álláspontra felületes szemmel nézve, valóban tiszteletreméltó. Elvégre sokféle álláspontú előfizetője van egy újságnak, már pedig mindegyik szája tize szerint írni nem lehet. Ha meg állást foglal egyik-másik irányban, akkor kész a baj. Semmiről sem tudomást venni! — ez lett a jelszó a zsidó sajtó egyrésznél és tudjuk, hogy sokszor bizonyos szakkörök is rossznéven vették, hogy a „Népünk” nyíltan állást foglalt bizonyos irányban, mégha ezáltal előfizetői egy részének tapsától, sőt előfizetésétől is elesett. Ugy éreztük, hogy a köznek használunk vele, ha nem hagyjuk, hogy a zsidó tömegek, irányítás nélkül tévelygjenek ebben a dzsungelben, amely mindinkább áthatolhatatlanabb sötéttséggel fenyeget, amelyben az ingoványok, az egész erdélyi zsidó közéletet elnyeléssel fenyegetik.

Most végre azt írja az Uj Kelet, hogy „tétlenül, ölbe tett kezekkel nézni a bomlásnak és züllésnek ezt a processzusát, egyértelmű a bűn”. Ezt írja szó szerint és ezekkel a szavakkal kell rámutassunk arra, hogy a józanságból közömbösek, az opportunusak, a „felülemelkedők” rájöttek végre arra, hogy nemcsak azokról van szó ezekben a csunya harcokban, akik pro vagy kontra állást foglaltak, hanem azokról is, akik azt hitték, hogyha páholyban ülnek, akkor legfeljebb csak bosszankodni, vagy nevetni fognak a színpadon agálókon. Nem így történt. Részlet kell legyen ebben a harcban mindenki, mert különben nemcsak az erdélyi ortodoxia, hanem egész zsidósága széjjel-züllik, végérvényesen és visszavonhatatlanul. Itt ma már teljesen mindegy, hogy valaki „harcol-e”, vagy bölcsen ül és hallgat. De nem csak ma van így, hanem már régóta úgy éreztük mi, hogy a zsidó közélet Erdélyben olyan fertőbe került, amelyből kétségbeesítő kilátások nyílnak a jövőbe. Itt nincs ma már rendes hitközségi élet, itt halálos ellenségként néznek szemben egymással emberek, frakciók, néha világnézetek is. Itt egyrészt a chasszidizmus vivja harcát, a modern és vallásos askenázókkal, itt elfogult, szélsőséges, skrupulus nélküli rabbik akarják obskurus akaratukat rátukmálni a közre, itt úgy járnak be egyes emberek, frakciók a minisztériumban, — hogy beleavatkozzék a zsidóság belső ügyeibe, — mintha soha nem hallottak volna autonómiáról.

Laptársunk ezt most veszi csak észre? Illetőleg úgy gondolta, ha örökös nobilitás hallgat, akkor a zsidó közélet fenékbefurt hajója nem süllyed el? Azt hitte talán, hogy ő mindig a fedélzeten marad, mégha ezernyi belső ellenség torpedózza is meg, ezt a

szerecsélen járművet? Most kell kiáltani: omlás után a zsidó hitközségek? Most, amikor már csaknem minden elveszett? Most, amikor hajások és parókások, strámlisok és saccosok, szakállasok és beretvált arcúak, egymással szemben, egymás ellen, összevissza törnek, zuzzák az autonómiát, a hitközségek évszázados pilléreit, mindent amit az ősök évszázadok alatt felhalmoztak.

Téved laptársunk, amikor azt hiszi, hogyha továbbra is a noncooperation elvét vallja, akkor ennek az lesz az eredménye, hogy minden elcsendesül. Oh, korátsem! Itt bele kell avatkoznia a magasabbrendű közérdek javára, mert itt nem azon mulik valami, hogy az előfizetők egy-hányada mit gondol a lapokkal szemben? Itt nem a business az első, hanem az az érdek, hogy nyíltan kiáljunk valamennyien a porondra, hogy satumeret, carei-i, oradeai, cluji hitközségi viszályok a nyilvánosság előtt pertraktáltassanak az igazság érdekében. Nem esztétikus látvány és szégyelünkre kell magunkat, önmagunk és nem zsidó polgártársaink előtt. De ha nem vesszük ki szennyeseinket, akkor saját házukban fogja pestisessé tenni a levegőt. És nem lehet egy vezércikkben rögtön remédiumot találni minden bajra. Semlegesíteni a hitközségeket. Vagy kettéválni. Vagy hasonló gyenge gyógyszerek. Nem! Itt ki kell állani minden jobbérzésű embernek a gátra.

Magánosoknak, de elsősorban a zsidó sajtónak. És rá kell folyton mutatni, minden

anomáliára, amely eluralja a zsidó közéletet. Erélyesen tiltakozni kell minden jogtalanság, minden gaszág ellen, amely bármely irányból is nyitvánul meg. Nem szabad hagyni a tespedést. Nem lett volna szabad hagyni laptársunknak eddig sem. Ahogy mi is harcoltunk eddig is erőnk minden megfeszítésével. Mert tudtuk, hogy nem „róluk” hanem „rólunk”, valamennyiünkön van szó. A mi életünkön, gyermekeink jövőjéről döntenek minden percben. Az erdélyi zsidó jövőjéről. És minden vita, minden veszekedés, minden lépés, amelyet nem az igazság érdekében tettek, egy lépés a teljes leromlás felé.

Mi nem vagyunk optimisták. Mi nem merjük azt mondani, hogy még nincs késő. Bizonyos tekintetben, úgy érezzük, hogy az askenázi zsidóság elvesztette a csatát, a chasszidikus satumaret-rányítási erőszakosságokkal szemben. Itt valóban kettéváltak, széjjelzültek lesznek, amelyek még betegbette teszik majd a zsidó közéletet.

Talán még nem késő. Talán. Ezért fogjunk össze valamennyien, akik jót és nemeset akarunk. Talán sikerül még menteni, amit menteni lehet. De nyíltan ki a frontra. Nem okoskodni. Nem elamerikázni az ügyeket. Mert mindnyájan szerepelünk ebben a tragikus színjátékban. Akár „okosan” a háttérben állunk. De százszor inkább nyíltan, becsülettel állani a harcot a jobb ügy és az igazság érdekében, mint gyáván meghunyászkodni a háttérben.

Együtt — az igazság érdekében — akkor esetleg megmenthetjük még a teljes zülles után haladó erdélyi zsidó közéletet.

A vég kezdete ...

Vérben uszika Harmadik Birodalom

Egymást mészárolják a nemzetiszocialisták. — Itélet nélkül végzik ki az »árulókat«. — Hitler győzött, de megbukott a hitlerizmus.

Berlin. A Németországban lefolyt drámai események senkit sem értek váratlanul, ha méreteiben, kiindulásában és eredményeiben meglepetéseket is hoztak. A hitlerizmus pokoli uralmának ugyszolván csúcspontja volt az a kíméletlen mészárlás, amelyet ezáltal nem a zsidók, hanem a nemzetiszocialisták vezeték és katonái között folytattak le, — maguk a nemzetiszocialisták. Hitler és Göring nyíltan és szívenkezés nélkül kiállják most a világ közvéleménye felé, hogy eddig gazemberek, örültek, becstelen árulók és bűnözők vezették Németországot és mondtak itéletet életek és sorok fölött. Eddig ... mondják Hitler és Göring. De a világ és Németország népe tudja, hogy az örültek uralmának mindaddig nincs vége, míg Hitler és Göring nem jutnak ugyanarra a sorsra, mint Röhm kapitány, Heines és a lemészárolt sok — sok alvezér.

Hitler rohamcsapatai fellázadtak. Kenyert, munkát, jogot, igazságot és rendet követeltek. Hitler válasza pedig az volt, hogy lemészárolta saját pártbíveit. Ha talán a rohamcsapatok újra csak a zsidók életét követelték volna Hitleről — a vérfürdő elmarad. De a tömegek már rég rájöttek arra, hogy nem a zsidók pusztulásában rejlik a győzelem. A rohamcsapatok levonták ennek konzekvenciáit

és Hitler ellen fordultak. A kijózanodás gyors volt és erőteljes. A rohamcsapatok Hitler fejét követelték.

A német sajtó szerint ebben a pillanatban Hitler még ura a helyzetnek. A valóság azonban az, hogy Hitler sorsa meg van pecsételve. Hitler pártja és a nemzetiszocializmus befutotta dicstelen pályáját és leáldozott. Mögötte hullahegyek tornyosulnak és pusztulásában még újabb ezreket fog magával rántani. Ma még Németország kancellárja Hitler és Göring a porosz miniszterelnök. De mit jelent ez a formai győzelem, amikor az összes jobb és baloldali pártok, a kommunisták ép úgy, mint a katolikusok, a polgárság ép úgy, mint a munkásság ellenük van.

Hitler önmagát itélet halálra, amidőn elrendelte a rohamosztatok lefegyverezését és feloszlását. Hitler önmagát zárta ki a nemzetiszocialista pártból, amikor lemészárolta a vezetőket és mondott halálos itéletet a nemzetiszocialista ideológia fölött, amelyet a valóság Németországban már rég kivégezett.

A hitlerizmus és a nemzetiszocializmus meghalt Németországban. Maga Hitler mészárolta le. Vér folyik a Harmadik Birodalomban. De ezáltal az örültek és gonosztevők egymást mészárolják le.

Nagy viharok a Központi Iroda cluji gyűlésén

A »Népünk« a választmány pergőtüzében. — Careiból elkergetik a saploncai rabbit. — Comisia interimaret neveztek ki a carei-i hitközség élére

Cluj (Saját tudósítónktól) Julius hó. Az erdélyi zsidóság régen nézett oly várakozással egy gyűlés elé, mint a kedden délután lefolyt Központi Irodai tanácskozásra, amely kizárólag a carei-i hitközség ügyeit tárgyalta.

Legutóbbi számunkban közöltük már, hogy a valea lui mihai-i rabbi gyűlésen, mely rabbi volt jelen. Így Teitelbaum Joél satumarei, Klein Jakob halmi, Rosner Julia sacueni, Schönfeld Benjámin valea-lui-mihai-i és Lichtenstein Benik Baruch crasnai főrabbi. Emlékeztetünk, amint tévedésből közöltük, a simleu-silvainiei és a tásnadi főrabbi. Sőt ezek egyenesen ellene voltak a rabbitanács összehívásának. Bár a rabbitanácsnak semmi jogcíme nem volt, hogy összehívjon, engedtek a Satumare-ól kiindult erőszaknak és a békebonító politika érvényesült Valea lui Mihai-on is, ahol összeesküdtek az új carei főrabbi ellen. Mert Teitelbaum főrabbinak családi érdekei úgy kívánják, hogy Careiben az legyen a rabbi, akit ő akar, s nem az, akit a hitközség többsége. A terror érvényesült és ez az ad-hoc bizottság határozta el azt is, hogy a Központi Irodai választmányt összehívják, bár erre csak az elnök volna illetékes, aki csodálatos proféciával, mindenkor Marienbadban tartózkodik, valahányszor az erdélyi orthodoxiában a terror ült fel fejét. Elhisszük neki, hogy nem bírják el idegei azt a hajszát és kimélettenséget, amelyet a körülötte levő satumarei klikk diktál. A jobb-érgésű főrabbi is távol igyekszik tartani magukat ettől, a nem esztélkus és sokszor érthetetlen hajszától, amelyben mindenkinek része van, aki nem Teitelbaum—Freund irányzat szekerét tolja. A valea lui mihai-i rabbi értekezletnek is a Careihez közeleső helyiségek rabbiiból kellett volna állani, ezzel szemben csak azt hívták oda, aki »megbízható« volt az ő szempontjukból.

Ilyen auspiciumok között ült össze Clujon a Központi Iroda választmánya. A rabbi kar Teitelbaum főrabbi terrorja alatt van, aki semmi más véleményt nem enged érvényesülni, csak az övét. A világi tagok már el se mennek, mert tudják, hogy minden szavuk, ha nem őt dicsérik, »pose« lesz. Egyetlen nem pose világi tag ma Erdélyben Ullmann Ábrahám, az oradeai hitközségből kiebudalt volt főjegyző, aki mindent elkövet, hogy az Irodában szerepet kaphasson, mert ott a chechserek körül lehet jó üzletkel lebonyolítani. Freund Chaim pedig, mint Teitelbaum főrabbi hü csatlósa, mindent úgy csinál, ahogy a nagy rebbe mondja.

A Központi Iroda tehetetlenségére jellemző, hogy ma nem egyéb, mint a satumarei klikk kreaturája, s csakis olyan határozatokat hoz, amely az ő érdekeivel kvadrál. Állandóan foglalkoztatja az összes hatóságokat, főleg a kultuszminisztériumot, amint azt legjobban a Carei hitközség ügyében leírt miniszteri rendelet is igazol. Így K. I. a legálisan kinevezett carei-i hitközségi vezetőséget is »felfüggesztette«, de akulluszminisztérium megerősítette őket június 6-iki 10.660—954. sz. átiratával és ezzel dezavualta az Irodát.

A Központi Iroda ülése

Ilyen előzmények után kezdődött a keddi ülés. Nagy szenzációt kellett rögtön ez az ülés elején, hogy mindazok, akiknek önző érdekeit az utóbbi években a »Népünk« »megsértette«, szövetkeztek arra, hogy lapunkat, az erdélyi orthodoxia előtt diszkreditálni igyekezzenek. A sötét háttérből most már előjöttek, mert úgy érezték, hogy elérkezett az idő, hogy »leszámoljanak« a »Népünk«-kel. Ugy hitték, hogy az erdélyi zsidóság egyetlen szókimondó és legelterjedtebb lapját sikerülni fog hamis jelszavakkal és vak terrorral elnémítani. Ez a sötét manőver ezúttal nem sikerült. De bizonyos, hogy az Ullmann Ábrahám féle mindenre kapható, elszánt brávók nem nyugszanak addig, amíg lapunkat »a vallás szent nevében« nem igyekezzenek, Központi Irodai határozattal »rabbiellenesnek« nyilvánítani. Pedig csak Teitelbaum-ellenes és terror-ellenes. Mert kimondjuk nyíltan, hogy például a saploncai — jelenleg carei-i — főrabbi van olyan

caddik, mint azok, akik ellene összeesküdtek, mert helyére egy Teitelbaum családbeli kellene beülni a párnoszeba. Kétségtelen, hogy aki Teitelbaum-ellenes, az még nem rabbi-ellenes általában, mint ahogy olvasnánk ezrei meggyőződhetek arról az elmúlt évek folyamán, hogy csak az erőszakos klikkuralmat oszlorozzuk, de a rabbi iránt mindenkor a legnagyobb tisztelet hangján irtunk. Csak egyetlen esetre hivatkozunk. Távul Jeruzsálemtől megvédtük, harcoltunk Duschinsky fő rabbi kovácsa, existenciája, lakása, jesivája érdekében eredménye. De oszloroztuk az Ullmann-féle sötét emberek szerepét, akinek harminc esztendő destruktív multját kötetekben lehetne felsorolni, hogy az erdélyi közvélemény rémülten vegye észre, hogy ki ez az ember és mit akar? De erre is rákerül a sor.

A gyűlés lefolyása.

Kedden délután 4 órakor nyitotta meg Löwy Mór rabbi elnökhelyettes a választmányi ülést, a satumarei, láposi, crasnai, sighisoarai, halmi-i, sacueni, roskovai, bistricei, uior i, sibiui, valealui-mihai-i főrabbi jelenlétében. Elénk feltűntek kelteit, az oradeai deji, sigheti, simleu-silvainiei, targu-muresi, visói, tásnadi, reghini főrabbi távolléte, akik egyébként egyetlen választmányi ülésen sem szoktak hiányozni. Világi tagok közül jelen vannak: Ordenflich Ferenc Dej, Joszovits Lipót Sighet, Drummer Sámuel Satumare, Ullman Ábrahám Oradea, Seidenfrau József Oradea, Lefkovits Izsák Marghita, Rosenberg S. Léb Beclean, Schönbrunn Adolf Timisoara, Dachner József Radna, Danzinger R. Valea-lui-Mihai, Seif Sinai, Weisz Gyula Cluj, Spiegel Mór carei, Waldman Crasna és Mandel József Bistrica.

Löwy Mór üdvözlö a megjelenteket, méltatja a gyűlés fontosságát, az erdélyi zsidóság szempontjából. Kéri a sajtó képviselőit, valamint a hallgatóság egy részét, hogy hagyják el a termet, mert az Iroda amugyis kiad majd egy »hivatalos kommunikét«.

Vihar a »Népünk« körül.

Ullman Ábrahám tiltakozik az ellen, hogy a sajtó egyrésze túlságosan merész kritikai hangon bírálja a rabbi nagyságokat és lökenti az ellen emeli fel szavát, hogy az Iroda ezt a sajtót még támogatásba is részesítse. Követeli, hogy az Iroda szakítson ezzel a sajtóval és hogy a választmány mondja ki, hogy a »Népünk«, mint az Iroda »ellenes« organumának jelenlévő képviselője nem vehet részt a gyűlésen és utasítsa a terem elhagyására. (Feszült érdeklődéssel tekint mindenki lapunk főszerkesztőjére, aki nyugodtan ül és várja a fejleményeket).

Joszovits Lipót Sighet, erélyesen állást foglal az Ullmann-féle javaslat ellen, mert a nyilvánosság kizárása, a Központi Iroda gyengeségét jelentené. A sajtót inkább arról kell meggyőzni, hogy objektíve foglaljon állást az ortodoxia ügyében.

Ordenflich Ferenc Dej, csatlakozik Joszovits javaslatához. A zsidó sajtóra szükségünk van és azt nem elkergetni, hanem informálni kell. Az Irodának és a rabbi karának nem lehet titkolnivalója és még ennek gyanuját is el kell magától háritani.

Schönbrunn Adolf Timisoara, az összes lapok ellen állást foglal, különösen azonban, az Iroda hivatalos lapját, az elnök vezénél szerkesztésében megjelenő Hoemeszt oszlorozza.

Spiegel Mór Carei javaslatára a választmány mellözi a zsidó sajtó kirekesztését az ülésről.

Igy tehát meghiusult a klikknek az a terve, hogy lapunk főszerkesztőjét eltanácsolják a gyűlésről. Ujra ott állunk a veszélyeztetett gátakon, amelynek megrogálásán, hogy a pusztító ár elöntse a közéletet, épen Ullman Ábrahám mesterkedik hosszú évek óta.

A carei-i ügy

Ezután következik a carei-i ügy. A chassid pártot Glattstein József, Kassovits Sámuel, Rosman Jakob, Tauber Hers és Schwartz Nándor, míg a carei-i hitközség vezetőségét, Weinberger Sámuel, Fried Lajos, Áron Mór, Grosz József, Klein József és Roth Lipót képviselik.

Glattstein József a satumarei rabbi párt nevében hosszasan ismerteti az ügy előzményeit, és Brach volt főrabbi határozatát, amely szerint »hajások« nem lehetnek passzív választó-

joggal bíró tagjai a hitközségnek. Ez ugyan alapszabály-ellenes, de szokásjog. Kéri, hogy a jelenlegi vezetőséget távolítsák el és Horovitz Ábrahám jelenlegi főrabbi mondják ki az iszur', majd súlyos vallaserkölcsei vádakkal illeti a mai vezetőséget.

Weinberger Sámuel a carei hitközség elnöke, erélyes hangon utasítja vissza Glattstein vádjait. Ujabb és újabb ukázok jöttek az Irodától a chassid párt információja alapján és az Iroda nem tartotta szükségesnek, hogy magát más oldalról is informáltassa. Ugyanez történt a valea-lui-mihai-i értekezleten, ahol nem hallgatták meg a carei-i hitközség legális vezetőségét. Átadja egyidejűleg Horovitz főrabbi levelét, amelyben kéri a választmánytól, hogy amennyiben vitássá tennék legális megválasztását, úgy hajlandó egy döntőre elé járulni, az ügy végleges tisztázása végett. Weinberger Sámuel a maga részéről is kéri az ügyet döntőre elé utalni.

Grosz József hasonló értelemben kéri a hitközség jogainak respektálását, mert csakis ez a garanciája a béke helyreállításának.

Tauber Hersch, a chassid párt képviselőjében agresszív hangon támadja a jelenlegi carei-i vezetőséget, annak elnökét és kéri a saploncai rabbi és veje ellen, az iszur' kimondását.

Ezután Teitelbaum Joél (nint érdektelen?) elmondja a valea-lui mihai-i összefüggés előzményeit. Elítéli, hogy a metszők elleni iszur' Careiben nem respektálták és új metszőt állítottak be.

Grosz József Carei, reméli, hogy az Iroda választmányában az igazságosság fog győzni. Két évvel ezelőtt már a »hajások« beadványt nyújtottak át az Irodának, amelyben jogi helyzetük tisztázását kéri, azonban ez nem történt meg, holott, ha ez bekövetkezik, akkor sok bajnak kulforrását megelőzték volna.

Teitelbaum M. D. láposi főrabbi még erélyesebb lépéseket követel az Iroda részéről és kéri a carei-i hitközség képviselőit, hogy kik azok a főrabbi, akiket a beszédhez delegálni akarnának.

Weinberger Sámuel kéri, hogy először elvben határozza el az Iroda, hogy megőrzi a kéri döntőre és azután be delegálják a képviselőiket.

Schwartz Dániel kéri a választmányt, hogy mondja ki a carei-i jelenlegi vezetőség és rabbi választás illegálitását.

Weisz Gyula Cluj, javasolja, hogy a választmány rabbitagjai vonuljanak vissza és hitéleti szempontból bírálják el a tényállást és csak azután terjesszék azt a választmány elé.

Hosszas vita, harc és szóváltás következett ezután, míg végre az elnöklő Löwy Mór rabbi azt indítványozta, hogy a világi tagok vonuljanak ki és a rabbi döntsön a kérdésben. Késő éjjeli órákig tartott a megbeszélés végül a következő eredményt hirdették ki:

A Központi Iroda választmánya kimondja, hogy a carei-i hitközségi vezetőség nem tett eleget ama kötelezettségének, hogy 1934 áprilisában, kiírja az új hitközségi választásokat, ennél fogva működése és határozatai illegálisak és semmisek. Áll ez a rabbi választásra is, amelyet az Iroda nem hagy jóvá. Kimondja még az Iroda, hogy amennyiben a carei-i orth. hitközség vezetősége nem respektálná az Iroda határozatait, kizárja őket az ortodoxia kebeléből.

A miniszter beavatkozik

Az Iroda fenti rendelkezését megelőzte a minisztérium július 2-án kelt rendelkezése, amely szerint új comisia interimarét nevez ki és a régi vezetőséget eltávolítja, valamint a rabbi választást is semmisnek nyilvánítja. Tehát a comisia interimare intézmény újra »kóser« lett, mert a klikk-érdekeknek megfelel. Az ideiglenes bizottság tagjai egyébként a következők: Kassovits Sámuel, Klein Mór, Stein Bernát, Katz Nándor, Frank Salamon.

Tehát kezdődik minden újból és előlről. A rabbi, nem rabbi, a sakter, nem sakter, a hitközség, nem hitközség, csak ha a klikk, úgy akarja.

Ujból győzött a »harcosok« akarata. Minden nap újabb győzelem és a vége az lesz, hogy az erdélyi zsidóság elpusztul erkölcsileg és anyagilag.

... A carei-i hitközség sorsa fölött kimondták a halálos ítéletet ...

HETI GLOSSZÁK

Berlinben zsidó a szovjetkövet

Régi világban amikor egy — egy zsidó „karriert” csinált, elolvadtak a gyönyörűségtől a zsidó újságok. Hogy ime ide nézettek emberek, ugyebár milyen nagyszerű nép ez a zsidó. Pardon: nem nép volt akkor, hanem vallás. Milyen sikerült kis felekezet. Adia ezt és ezt. Ugyebár? Nemdebar? És boldogan gratuláltunk egymásnak. Már akik. Most megint örvendtek — már akik. Chintsuk szovjet orosz követ lett Berlinben. Egy zsidó került Berlinbe, akit a legnagyobb tisztelettel kellett fogadjanak Hitlerék. Egy 170 milliós ország nagykövétét. Egy olyan hatalomét, amelynek kegyelért a világ minden hatalma versenyt — hajbókol. Chintsuk nagykövet ur — zsidó. Illetőleg szabatosabban, zsidónak született, mi is annak tartjuk, de ő valószínűleg ezt nem tartja lényegesnek. Mert nála az elv a lényeg. Az elv: kommunizmus. Ezt képviseli Chintsuk ur Berlinben. Lehet ugyan, hogy egy kis tendencia nyilvánult meg ebben a moszkvai körökben. De az is lehet, hogy eszükbe sem jutott. Sőt, mi azt hisszük, hogy nem is gondoltak rá. Mert az elvnek nem használ, ha Hitlerék arra mulathatnak rá hülígánjaiknak, hogy ugyebár kommunista és zsidó — egy. Ime példa: Chintsuk nagykövet ur. Ők nem gondoltak erre. Csak bizonyára nagyon rátermett erre a tisztségre Chintsuk elvtárs. Aminthogy Litvinovot sem tudják nélkülözni és ma ő a világpolitika legelső primhedüse. Csak róla nem zengedeznek hosszannákat a polgári lapok, érthető okokból. Pedig? Eszükbe jut az a tréfás kérdés, hogy ki csókol, többet a férfi, vagy a nő? Mire a válasz: ahányszor csókol egy férfi, csókol egy nő is. Ahányszor nagypolitikát csinált Bartheu, vagy Titulescu, annyiszor ott van partnernek; Litvinov. Az orosz zsidó. Meg Chintsuk ur. De mi erre sem vagyunk büszkéek. Abszolút nem. Mert mi már messzebb tartunk; Beismerjük hogy igen tehetséges nép vagyunk. Nép és nem csak vallás. De a magunk dolgához nem értünk. Igazgatunk világbirodalmakat, világvállalkozásokat: csak 20000 certifikátot nem tudunk kihercolni. Még Litvinov sem. Még Herbert Samuel sem. Senkisésem. A magunk dolgához nem értünk. Mi vagyunk a világ legnagyobb éceszgéberjei...

A Pen klub és a zsidókérdés

Az Edinburgban lezajlott Pen klubok kongresszusa a legégetőbb korszerűség jegyében folyt le. Nyoma sem volt ezuttal az elvonatkoztatott irodalmi vitáknak, a stílus és a forma értékelésének, hanem sokkal inkább a korfe-

Bicsad gyógyfürdő Románia Karlsbadia Megnyílt május 15-én

Nagy orvostanároktól ajánlva az összes gyomor, epekő, cukor, hólyag, prostata és gége megbetegedéseknél.

Szobák pensióval vagy anélkül igen olcsó árak mellett. Szigoruan diétás konyha házikézelésben.

Szénsavas, sós, ásvány vízfürdők, hidegvíz-kurák és pakolások orvosi felügyelet mellett. Inhalatorium.

Különbéféle szórakozások: Tenniszpálya, strandfürdő, minden este tánc, hetenként kétszer tombola és táncverseny.

Féláru vasuti-jegy. Junius 1-től a Méra R. T. kényelmes autóbusszal naponta kétszer közlekednek.

Prospektust készséggel küld a fürdőigazgatóság

Telefon Satu-Maren Nr. 162. Bicsadon Nr. 6.

B I C S A D

Közvetlen a Gara Nord szomszédságában

Hotel IMPĂRĂTUȚII TRAIAN (Terminus)

szálloda

București, Calea Griviței No. 177. Telefonok: 3-5214 és 3-0069

Az erdélyiek találkozóhelye Bucureștiben!
Elsőrangú szálloda, felvonóval, központi fűtéssel és meleg vízzel minden szobában. A szálloda egész személyzete beszél magyarul és németül. — A bérszolgálat minden vonat érkezésénél a pályaudvaron van és díjmentesen szállítja a szállodába a vendégek poggyászát

lélség szólalt meg a világ írónagyságaiban és felvetették a kérdést: szabad-e, lehet-e az irodalmat mentesíteni a politikától, szabad-e az írónak semlegesnek maradni, — amikor a valóság állásfoglalásra kényszeríti az íróit? A politika nyomta rá bélyegét a Pen klubok edinburgi kongresszusára.

Csak a széplelkek és az elefántcsonttoronyokban élők mondhatják erre, hogy az irodalom elítélt céljától és rendeltetésétől. Az irodalom valójában csak most érkezett el hivatásának megértéséhez és értékeléséhez, most, amikor nyíltan a politikum síkjára lépett.

Maradhat-e író semleges, hallgathat-e író akkor, amidőn fajok, színek, vallások, nemzetiségek és osztályok szerint ütök, nyomják, börtönbe zárják és végzik ki az embereket? Lehet-e az életet elvonatkoztatni, a valóságot kicsempészni az irodalomból és ha lehet, szabad-e?

A Pen klubok képviselői Edinburgban állásfoglaltak. Mindenekelőtt Hitler Németországát bélyegezték meg, nem az irodalmi forma és stílus, hanem a humanizmus és az igazság nevében. Egy ország, ahol az írást úgy bírálják, hogy ki írta, szőke, vagy barna, árja, vagy személya, ahol nem a tartalmat, nem

a bennefoglalt értéket szemlélik, ahol mégilyára rakják a tudományt, az nem tarthat számot arra, hogy a világ írónagyságai elismerjék és szimpátiával tekintsenek felé. Benjamin Cremieux és Erns Toller mutattak rendkívül demonstratív erővel erre rá és zsidóságuk, valamint az emberiség magasabb eszméinek nevében tiltakoztak a hitleri barbarizmus ellen. A Pen klubok — néhány eiszigetelt hang kivételével — teljes egészében magukévá tették a zsidó írók álláspontját, — és megüzenték a harcot a mai Németországnak. A német irodalom legjobbjai lámogalják és vezetik ezt a harci frontot. Mert, ha az élet tele van politikummal, ha a politika lesújt az írókra és irodalomra, ha bélyeget rak a szabad szóra, ha lakat alá kényszeríti a bátor hangokat, akkor az írónak is fel kell venni a keztyűt és nem hárfával, hanem politikával, fegyverrel és propagandával kell szembeállítani az ellenséggel. Ma — és a hangsúly ezen van, hogy ma, ez a célja és ez a feladata az irodalomnak és aki nem ezen az úton jár az elleplezi a valóságot, talaz a „politikának” és végsősoron maga is politizál a reakció javára... A Pen klub viszont politizált nyíltan — a reakció ellen.

Paál Jób eredeti riportja:

Ahol még mindig a Heimhauschen grófok alapítványából fizetik a rabbit

Marienbad és Prága között az első nagyobb állomás: Plan. Itt két városrészben laknak a zsidók. Az élők: Kuttin-Planban, a megholtak a Heimhauschen grófok évszázados kastélyának parkjában. Mert itt van a plani zsidók temetője. Abban a régi grófi parkban, amely széles réttjeivel, csöndes lugasaival, tarka virágok között tovasiető patakjaival öreg skóciai paloták kertjére emlékeztet. És Planban még mindig abból az alapítványból huzza fizetését a rabbi, amit egykoron nemes emlékeztető Kajetan Berchten von Heimhauschen hagyott végrendeletében erre a célra. A plani zsinagógában még ma is kadist mondanak a nemes grófért...

Marienbad, 1934 június.

(Copyright by „Népünk” and Jób Paál. Utánnyomás tilos.)

A marienbadi főrabbi, Diamant Jakob doktor mesélte el nekem ezt a megható történetet. A főtisztelendő ur közel negyedszázad óta látja el nemcsak a marienbadiak, hanem a nagyszámu és a világ minden tájáról ide-

özönlő zsidó fürdővendégek legnagyobb megelégedésére nemes hivatását.

Magyarul beszélgetünk el egymással: a főrabbi ur, szüleire négy szombait.

Igy mondja el nekem a plani zsidók megható történetét:

— Ezen a vidéken hosszú évszázadok óta élnek zsidók. Mindenkor békés egyetértésben a városok és falvak keresztény lakosával. A plani híköz: ég is évszázadokra tudja visszavezetni történetét. Már abban az időben erősen fejlődő község volt Planban, amikor a Sintendorff grófok voltak ott a földesurak.

— Ferdinánd császár idején történt, hogy az egyik özvegyen maradt Sintendorff grófnő megharagudott házi zsidójára. Haragjában elhatározta, hogy elkergeti a zsidókat Planból. A zsidók a grófnő haragja ellen a császárnál kerestek védelmet. És Ferdinánd császár pántest adott ki arról, hogy a zsidókat nem szabad bántani, meg kell hagyni őket ott, ahol vannak...

— Amikor a grófnő tudomást szerzett arról, hogy a zsidók a császárhoz futottak, éktelen haragra gyult. De a császár parancsával szemben tehetetlen volt. Illetve: mégis kiokoskodott valamit...

— Magához hívatta uradalmainak intézőjét és azt mondta nekik: „Nem akarom három napig látni a zsidókat. Mondd meg nekik, tünjenek el három napra... Aztán, ha a haragom lecsillapodott, ám jöjjenek vissza!” A

jószágigazgató továbbította a grófnő üzenetét és a plani zsidók Plan mellé hurcolkodtak ki arra az időre, amíg a grófnő haragja lecsillapodik.

— Mialatt itt várják a grófnő haragjának elmúlását, a grófnő gyűlésre hívta össze a falu előljáróságát. A bírót, az esküdteket. A gyűlésen aztán átadta a császár pántest az összegyűlt előljáróságának azzal, hogy azt olvassák fel. Nagy reverenciával, helyükből felállva olvassák Ferdinandus imperator rendelkezését a plani előljárók. Azt, hogy: „elrendelem, hogy a plani zsidók maradjanak ott, ahol vannak!” És mondta a grófnő: „A császár szava parancs! A zsidókat nem szabad háborgatni! Meg kell őket hagyni ott, ahol most vannak!” Igy rendelkezte el a császár! Minthogy pedig nincsenek Planban, tehát ide nem is jöhetnek vissza...

— Igy kergették ki Planból a zsidókat.

— A plani zsidók aztán közvetlenül Plan határában felépítették a maguk városát. És elnevezték azt Kuttin-Plannak. A „Kuttin” szó héber eredetű, a város nevéhez kapcsolva azt jelenti: Kis Plan. Ma is így hívják Planban azt a részt, ahol a zsidók lakkak...

— Minthogy azonban Hámán és a Faraók óta sohasem kísérté Isten áldása azokat, akik a zsidókat üldözték — meséli tovább érdekes elbeszélését a marienbadi főrabbi. A Sintendorff grófok sem parancsoltak sokáig a plani uradalomban. A Berchten von Heimhauschen

Ha Palesztinába, Egyiptomba, Szíriába, Török- avagy Görögországba akar utazni, úgy nem kaphat megbízhatóbb utazási irodát, mint a M. Iampolski, a Keren Kajemeth volt romániai igazgatójának vezetése alatt álló

ZION-LLOYD-ot

Forduljon tehát bizalommal csakis a

ZION-LLOYD-hoz

BUCUREȘTI, Calea Victoriei No. 33.

Két zsidó lezuhant

Max Pallenberg a világhírű zsidó színész lezuhant repülőgéppel és Karlsbad gyógyfürdő sétányain nem fogja többé kuráját tartani. Nem fog többé Sprudelt inni és nem nézi majd az Alte-Weise ragyogó kirakatait. Pupp előtt sem fogja nézni az elegáns járókelőket, akik kurára jönnek a világ minden részéből és tisztelettel nézik Pallenberget, a nagy zsidó aktort. A legnagyobb német zsidó komikus, aki valaha élt, ilyen tragikus véget ért. Az egész világon megdöbbenést keltett a szerencsétlenség, amely egy nagy zsidó karriert végét jelentette. — Egyes alakításairól egész irodalom keletkezett. Így például Zavadilnak „A Schmidek család” című színdarabjának egyik alakjáról olyan figurát alakított, amelyvel számos könyvben foglalkoztak. Az életben is erős vitalitású ember volt és a „Pallenbergiadák” világszerte ismertek voltak. 1877-ben született Wienben, egy Oroszországból bevándorolt zsidó gyermekként. 1914-ben Reinhardhoz szerződött Berlinbe. 40 évig dolgozott a német színpadokon, de azután jött a nagy „konkurens” Hitler, aki nem írta, hogy az ő tehetségtelen „alakítása” mellett, zsidók igaz művészetét propagáljanak a német színpadokon. Felesége Fritzi Masary szintén zsidó, aki bőkezűen támogat minden zsidó intézményt. Pallenberg elparentálói nem igen emlékeztek meg arról, hogy ez a tragikus véget ért zsidó művész, milyen rosszul járt anyagiilag néhány évvel ezelőtt, amikor egész élete munkáját, sok-sok pénzt elveszítette a Rotschildok alapította Amstel-bankban. Ezért loholt most is, ezért repült, ezért sielett, mert élete egész munkájának eredményét elvitte az amszterdami nagy bankkrach. A Rotschildok üzletpolitikája miatt kellett közvetve meghalni Max Pallenbergnek. Az elveszett dollár-százazek miatt.

S ha már kegyeletos szavakat szentelünk neki, akkor ne feledkezzünk meg a lezuhant másik szerencsétlen utasról, aki az 55 éves Moses Skurnik helsingforsi gyáros volt, aki előjárója az ottani hitközségnek és a finnországi Palesztina-kiállítás megszervezője volt. Szegény zsidó testvéreink, gyászos véget értek a nagy csehországi fürdőhely felett, a repülőgép konstruktorok bűnös könnyelműsége miatt.

család váltotta fel őket. És ez a gondolkodásában fenkölt, viselkedésében előkelő, cselekedeteiben nemeslelkű család újra felkarolta a zsidókat, megbecsülte bennük jótulajdonosságukat. Pártfogásába vette őket.

— Különösen Kajetán Berchten von Heimchauschen tűnt ki.

— Az ő idejében történt, hogy a plani zsidóknak új temetőre volt szükségük. A régi már szűnik lizon, ulti. És sehol a környéken nem volt temető céljaira alkalmas terület. A gróf erre, úgy rendelkezett, hogy a grófi kastély parkjából kell kiszakítani a plani zsidók temetője részére megfelelő helyet. Így is történt. És azóta a plani zsidókat ott temetik el, ahol valamikor Sintzendorff grófnő olyan hártatlan haragra gyulladt irántuk. Ott alusszák a zsidók örök álmukat, ahol a grófi kastély barokk palotája emelkedik. Földig érő ágaikkal fűzik állanak itt a patak partján és valamikor fehér hatlyuk uszkáltak a tó sima tükre. Virágos sírhantok alatt itt várják a feltámadást a Sintzendorffek és Heimchauschenek „Schutzjude”-ainak utóda. És maguk a házi zsidók is...

Ámde a nemes gróf nagylelkűségét más cselekedete is emlékeztetése tette.

— Amikor meghalt, végrendeletében megemlékezett a szívéhez kötött plani zsidókról. Nagyösszegű alapítványt hagyott hátra azzal a rendeltetéssel, hogy annak kamataiból kell el-

A bűntények forradalma

Valljuk be — örvendünk neki. Fenntartás nélkül és szívből. Örvendünk annak, hogy végre lájja az egész világ, kik vezetik a világ egyik legnagyobb kulturnépét. Roehm kapitány forradalmat szit saját árja vezetői ellen. Roehm kapitány, kiről Hitler állapítja meg most, hogy beteges idegzetű és bűnös szexualitású ember. Hogyan lehet egy embernek ilyen beteges szenvedélye? És ha van, akkor miképpen lehetséges az, hogy egy ország irányításában vezető részt vegyen? Mert Roehm és a többiek, súlyosan betegek, aberáltak, nem normálisak, aminthogy nem normális idegzetű ember Goebbels és Göring sere. Romlott, erkölcsileg a legmélyebben megbélyegzett emberek, akik távol minden észszerűségtől, távol minden humánus érzéstől, távol mindentől, ami emberi — odaállanak a kormányruhoz és „vezetnek”. Üldözik a zsidóságot, ezt az erkölcsileg oly magasan álló egységet, amely soha teszi és lelki elváltozásokra, en masse nem képes, akikben dacára az évezredek üldözésnek és megaláztatásnak, tisztán élnek a magasabb erkölcsi ideálok. És ezek ellen dühöngenek a homoszexuálisok undorító betegszenvedélyű serege, a Roehmök és társaik. A legzűlöttebb bűntények hősei, az emberi élet legelső fertőjében vonagló emberek. Emberek? Fenevadak inkább, akik gyilkosságra uszítanak, hogy flagelláns és perverz ösztöneiket kiélhessék. Felülbent egy pillanatra a fátyol és mögöttük nem láttunk egyebet, mint undorító piszkot, amelyet összefoglaló kifejezéssel: nemzetiszocializmusnak neveznek. Ha valaki is, bárhol kételkedett eddig talán abban, hogy Hitler örült jóslata az ezeréves náciuralomról, a lehetőségek brodalmaiba tartozna, akkor meggyőzheti a kételkedőket arról, hogy ennyi erkölcsi alacsonyrendűség, züllöttség és rondaság után nem lehet más végük, mint a dicséltelen halál. S akiknek mindezt köszönheti az emberiség, legfeljebb a homoszexuálisok klubjaiban kaphatnak mellszobrot, mint a betegségnek és alantas szenvedélyeknek legkimagaslóbb reprezentánsai. Ez volt Roehm és ezek a többiek Hitler-országában.

tartani a plani rabbit. És elrendelte azt is, hogy: „a plani zsidók kötelesek lesznek pedig ezentul a maguk vallásában és a világi tudományokban egyaránt járatos, művelt és képzett rabbit alkalmazni, olyant, aki alkalmas arra, hogy nemcsak a templomi szolgálatot lássa el, hanem oktassa és tanítsa a fiatalokat is.”

— Így is lön.

— Ennek már közel másfél százada van.

— De azóta is még mindig Kajetán Berchten von Heimchauschen alapítványának kamataiból fizeti rabbiját a plani zsidó hitközség. Legutóljára egy ideig magyar rabbiuk is volt, Stern Sándor, Kassa vidékéről, aki most Abbáziában hirdeti az Isten igéjét...

A nemes gondolkodású fenkölt lelkű főur emléket áhítattal őrzik ma is a plani zsidók. Nevét aranyos felükön emléktábla hirdeti a zsinagógában. És amire olyan ritkán van példa nálunk: halálának évforduló napján és szent ünnepeinken imát mondunk érte. Ugyanazt a meghatározó és megremegtető gyászimát, amelyet elrebegünk a mi halottainkért.

Mert: Kajetán Berchten von Heimchauschen a mi halottunk...

— Akkor is, ha más templomban imádkozott mindannyiunk Istenéhez...

... Ez volt második legendája a csodálatos Egerland égbenyuló misztikus hegyeinek...

Egy amerikai zsinagóga elégett Tóramaradványait temették el Brooklynban

Megrendítő leírást olvasunk egy amerikai zsidó lapban, a brooklyni „Ajhává Emesz” templom elégett 6 székférének eltemetési szertartásáról. A templomban tűz ütött ki és elha nvasztotta a frigszekrényt, a benne lévő 6 tórafekerccsel és a megilóval. Régi szokás szerint az elégett tekeréseket el kell temetni. Ezeket tolongtak a templomban, mélyszéges csend uralkodott, csak néha hallatszott a aól templomból jövő felszokló zokogás, melynek nyomán a férfi osztiályban is az életküzdélemről megzdődött és az élet ekéjével ráncossá szántott homlokú férfiak is zsebkendőikhez nyultak és törölték könnyeiket.

Az elégett szent tekeréseket a szószék elé tették le, fekete kendővel leborítva. A szószék beszédel megrázták a hallgatóknak szívét. Annál is inkább, mert a hallgatók nagyrésze Oroszországból származott, sok rokonuk Németországba vándorolt és így megrendítően hallgatták, amikor a szószék arról beszélt, hogy a Tóra elégetése az, ami Oroszországban történelem a zsidó lélekkel és a Tóra pergaménjének elégetéséhez hasonló, amikor Németországban a zsidóság fizikai létét akarják lehetetlenné tenni.

A beszédek után megindult a temető felé a szomorú menet. Egy szegény szabó Newyorknak egy messzi külvárosából jött és hangosan zotogta: „Összes megtakarított pénzem egy fél dollár, odaadom egy új székfer írásához, de engedjétek a temetésben való részvételhez.” A temetési menetben igen nagyon zokogott egy öreg ember. Ismerősei elmondták, az ő rendkívüli szomorúságának okát. Felesége elhunyt, gyermek nem maradt utána és azért nagy anyagi áldozatok árán székfer íratott egy elsőrangú



hat a Togal-tabletta minden
Műléses megbetegedés
Idegfájdalom, Spanyolnátha
és mindennemű

Rheumatikus betegség
esetén.

Togal oldja a húgysavat
és eltávolítja a szervezetre káros anyagokat!
Mindén gyógyszerárban és drogériában.
Lei 52— vagy Lei 130—. Biztos hatású csakis a



Togal

Svájci készítmény!

jeruzsálemi szajfer által és a brooklyni templomnak ajándékozta, azzal akort mngának emléket állítani, „amely értékesebb a földi gyermekekben élő névnel.” Három hónappal ezelőtt történt ez. És most kíséri a gyermekeket helyettesítő szent tekerés... Sok autót lehetett látni, amelyekben öreg emberek ültek fiatalabbakkal. Atyák és fiúk. Az öregek, amikor bevándoroltak, még ezeken a tájakon laktak, de a második nemzedéknek ez már zsidós hely volt, jobb helyre költöztek, szükeiket magukkal vitték. De amikor az újságokban megjelent, hogy mi történt a régi kis templomban, akkor az öreg apák nem nyugodtak, amíg fiaik nem vitték el őket oda, ahol egyszerű mint „zsidó” bevándorlók ajátatoskodtak. A temetőben újra felhangzottak a beszédek, imák s az egész gyülekezet oly szomorú volt, minthogyha egyéni gyász lett volna mindenkinek.

Ebben s gyászban volt valami felemelő. Az a tudat, hogy Izráel még mindig, a mai anyagias, porgány korszakban is: a Tóranak népe.

Ezenorák
Zgyertyatartók,
Userlegek,
Sevőszközök,
Ttemplomi kegy-
szerek,

bármily művészi kivitelben legolcsóbb árban.



Gyártása és eladása:

„Tacamu”

ezüstáru gyárban

CLUJ, Strada Gen. Neculcea No. 6.

HIREK

„Népünk” cikkeinek utányomását csakis a forrás megjelölésével engedjük meg.

Naptár 5694

Péntek: Thamuz 23, július 6.

Szombat: Thamuz 24, július 7.

Heti szidra: פנחס

Heti háftóra: דברי ירמי'

Roschodes bentsch. מברכיני החודש

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 8.05

gyertyagyújtás 8.10

Istentisztelet kezdete 8.15

Szombat befejezése 9.15

Perek 1. פק"א

— **Dr. Angelo Goldstein, csehszlovák zsidó képviselő a sajtóizgatás ellen.**

Prága. A csehszlovák parlamentben a napokban tárgyalták az új sajtótörvényt, amely kifejezett védelmet biztosít a nemzeti kisebbségeknek. Dr. Angelo Goldstein, az alkotmányhozó testület tagja, éles szavakkal foglalt állást az antiszemita sajtó izgatásai ellen, amelyet egyes német és cseh nyelvű lapok szisztematikusan folytatnak a zsidó lakosság ellen. Ezek a lapok sértik a köztársaság alkotmányát és a zsidó lakosságot vallást és feji hovatarozandósága miatt — alacsonyabbrendűnek minősítik. Dr. Goldstein tiltakozik az ilyen sajtómegnyilvánulások ellen nemcsak, mint a zsidóság képviselője, hanem mint a köztársaság alkotmányának az őrzője is, mert ezen lapok legfőbbje alapjában lámadják azt meg. Látszólag ugyan a zsidók ellen küzdenek, de közben a demokratikus liberális csehszlovák alkotmányt nevetségessé akarják tenni. Dérer igazságügyi miniszter kijelentette, hogy maga is legmélyebben elítéli a faji és vallási izgatást és kéri a sajtótörvény megszavazását, amely büntető szankciókat alkalmaz az izgalgó tartalmú cikkekre.

— **Tragikus halál egy adóvégrehajtásnál.** Husztról jelentik: Az egész város azon súlyos csopás hatása alatt áll, amely egy nemrégiben a szentföldre kitelepedett Róth H. nevű zsidó ember feleségét érte. Róth családja nélkül ment ki és sikerült neki megfelelő elhelyezkedést találni Palesztinába. Az elmúlt héten a felesége is ki akart menni és összeszedte nagy nehézségekkel az okmányait és az utazáshoz szükséges pénzt. Utazása előtti nap a pénzügyőröknek tudomására jutott, hogy elutazni szándékozik, mire adóvégrehajtó jelent meg nála, hogy értékeket és pénzt keressen lakásán. Az asszony a végrehajtóól annyira megijedt, hogy szívizéhlődést kapott és azonnal meghalt. A család iránti részvétel városzerle igen nagy.

— **Nyugalom van Lengyelországban.** Varsó. — Az elmúlt héten már nem érkeztek antiszemita kilengésekről hírek Lengyelországból. A terror, amely hónapok óta izgalomban tartja a lengyel zsidóságot, egyelőre megszűnt. A hatóságok még mindig tömegesen tartóztatják le a szélsőjobboldali szervezetek tagjait és internálják őket. Mokotowban, ahol röviddel ezelőtt Slomo Frimer zsidó fiatalembert őrizetbe vették egy antiszemita kilengés során, szabadlábra helyezték, miután kiderült, hogy csak önvédelemből vett részt a verekedésekben. Lodzban, Stanislaw Grecik et, aki részt vett egy antiszemita tüntetésben, a bíróság 8 havi fegháza ítélt. A varsói hadbírósg Radzinski antiszemita vezért, aki tagja volt a feloszlatott náci pártnak, 1 évi fegháza ítélt. A lengyel kormány erélyes intézkedései úgy látszik pontot tesznek az antiszemita zavarásokra.

Az erdélyi zsidóság legkedveltebb találkozóhelye Bucurestiben

KATZ orth. restaurant
BUCUREȘTI, Str. Carol 36. I. em.

Házakat rombol össze

és tovább folytatja vérvád-propagandáját a palesztinai Hisztadruth

Jeruzsálem. A zsidó távirati ügynökség jeruzsálemi jelentése szerint, bohrányos belső zsidó harcokról ad hírt. A palesztinai munkásszövetség, a Hisztadruth az egész országban hatalmas felragaszokban foglal állást Kook és Jakob Mei: főrabbi, valamint azon 110 zsidó vezető személyiség ellen, akik tiltakoztak Stawsky halálraítélése ellen és mozgalmat indítottak szabadlábrahelyezése érdekében. A Hisztadruth kiáltványában azt állítja, hogy Kook főrabbi és barátai nem azért hocsájtották ki felhívásukat, hogy megmentésék Stawskyt a haláltól, hanem hogy elhomályosítsák az Arlosoroff gyilkosságban az igazságot és egérutat nyerjen a gyilkos. A felhívás azzal végződik, hogy jaj annak a népnek, amelynek pástori gyilkosokat védenek.

Rechovoth kolonán a Hisztadruth tagjai egy lépéssel már tovább mentek. Leromboltak éjszakának idején egy házat, amelyet revizionista munkások néhány nappal ezelőtt fejeztek be. A palesztinai sajtó mélyen elítéli ezt a vandál pusztítást. A Hisztadruth lapja a polgári sajtó lámadásaira mindössze annyit válaszol, hogy a zsidó Palesztinában elég magasra csaptak már eddig is a lángok, semmi szükség tehát, hogy még jobban alágyujtsanak.

Az a Hisztadruth folytat ilyen szegényteljes politikát Palesztinában, amely ma a cionista világszervezet vezetésének élén áll. Nem felelősen egyének tehát. A rechovothi rombolások azonban világosan megmutatták, hogy mennyire áll hivatása magaslatán a cionista szervezet felelős fóruma és mennyire szolgálja a zsidó Palesztina fejlődését.

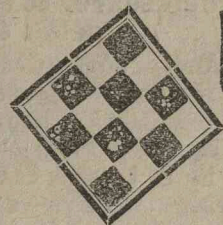
— **Ítélet a gunzenhauseni pogromperben.** Az ansbacher törvényszék előtt a napokban folyt le a gunzenhauseni kilengések résztvevőinek ügyében a tárgyalás. 19 vádlottat 3 hónaptól 9 hónapig terjedő börtönrre ítélték 5 vádlottat a bíróság felmentett. A törvényszék megállapította, hogy a kilengések során történt két haláleset öngyilkosságból keletkezett. A német lapok mindössze ennyit írtak a gunzenhauseni pogromról amelyet egyébként teljesen titokban tartottak. Amidőn két angol újságíró a pogromról tudósította lapját, azonnal letartóztatták. Az ítélet elhangzott ugyan, de senki sem tudja kontrollálni, hogy a vádlottak valóban lefogják-e ülni büntetésüket és nem e csupán külföldnek készül a formális ítélet.



— **Halálozás.** — A michalovcei hitközség nagy tiszteletnek örvendő ros Beszdinje, Grünberger Mózes, 62 éves korában, rövid szenvedés után elhunyt. A város özs-lakossága tisztelete jeléül üzleteit lezárta és osztatlan részvétellel vett részt az elhunyt temetésén. Az elhunyt fölött két fia és veje Mandel Béla, valamint Izrael Brody dájén mondtak gyászbeszédet, majd a szinai rabbi, a gálszécsi dájén M. G. Moskovits, a vinnai rabbi, valamint a környék zsidó vezetői méltatták Grünberger Mózes emlékét. Az elhunytban a michalovcei zsidóság rabbi helyettesét is gyászolja. (H. E.)

— **Glondys szász püspök állást-foglal az antiszemitizmus ellen.** Dr Glondys püspököt dorna-vaikai látogatása alkalmával a hatóságok után dr Dolberg, a dorna-vaikai zsidó hitközség elnöke is üdvözölte, aki üdvözlő beszédében elmondta, hogy az evangélikus és a zsidó egyházak között mindig a legteljesebb harmónia uralkodott,

azonban az utóbbi időben a kívülről jövő nyomások alatt ez a harmónia kezd veszélybe lenni. „Reméljük — mondotta a hitközségi elnök —, hogy a püspök látogatás után az ellentétek teljesen el fognak simulni.” Dr Glondys püspök válaszában a következőket mondotta: „A keresztény vallás szoros kapcsolatban van a zsidó vallással. Az ótestamentum részünkre is szent könyv. Mindannyian egy Istennek vagyunk szolgálói. Örvendeni fogok annak — fejezte be szavait Glondys püspök — ha a mai izzó atmoszféra meg fog teljesen szűnni.”



**Gütermann-
féle
varró- és gomblyukselyem**

A varróselyem előnye, hogy egyenlő értékű a nyersselyemmel.
A varróselyem tiszta selyemből készül.
A varróselyem szántartó.
A varróselyem ellentáll az időnek.
A varróselyem fénye természetes.
A varróselyem több mit 600 féle színben készül.
A varróselyem olcsó.
A varróselyem puha, elasztikus és a varrásnál alkalmazkodik a ruhadarabokhoz.
A varróselyem felhasználásánál a szemek nem szakadnak el.
A gyapju vagy selyemszövetek festésénél a varrás csak akkor kapja meg az új színt, ha gépselymet alkalmazunk.

Figyeljen jól tehát, hogy ruhája mivel lesz megvarrva.

Ne takarékoskodjon a varrásnál.

A varróselyemnek nincs párja!

Használjon tehát Gütermann varróselymet az a legjobb.

Gütermann & Co. S. A. Română, București.



Kérjük mindenütt az

„ALBA-IULIA”

antiszeptikus pipere szappant

Kézmosáshoz használjuk az olcsó és kiváló minőségű medve védjegyű

„URSUS” szappant

Gyártja:

Breckner János r.-t.

Alba-Iulia

„Elastic” A. Datky & Co Sibiu

első romániai rugó-, reszelő-, fejsze- és kapa-gyár.

Telefonszám 34. — Str. Pulberăriei 1. sz.

Automobilrugók

Kocsirugók

Mozdonyrugók

Villamosvasuti rugók

Csavarrugók

Villamosvezeték tartó vasak

»D. C.« és ujravágott reszelők

Fejszék, csákányok

Sulýkok és bunkók

Kalapácsok

Bárdok, dexlik

Ásók és kapák.

Hat hónap alatt 2.700.000 lelt vertek el a satumarei főrabbi miatt

A mai satumarei hitközségi vezetőség garázdálkodása miatt kettéválk a nagy hitközség

1.200.000 lei comisia interimare és installálási költségekre, 100.000 lei főrabbi bundára és luxusberendezésekre, 50.000 lei nyaralásra telik — a többi tisztviselők éhenhalnak

Satu-Mare, július hó. Amikor hónapokkal ezelőtt Teitelbaum Joel főrabbi elfoglalta Satumare főrabbi székét, azt hittük, hogy végleg lekerül napirendről ez a sokat tárgyalt téma. Azt hittük, hogy egy békés korszak kezdődik a satumarei hitközség életében és nyugvópontra jut az egész erdélyi zsidóság helyzete, amelyet főképpen az a chassidikus irányzat zavart meg alaposan, amelynek Teitelbaum Joel főrabbi a vezére.

Szívesen hallgattunk volna még továbbra is, ha a satumarei közvélemény elementáris erővel megszólalásra nem kényszerít. Sajnálatosul kell ennek nyomása alatt konstatálni, hogy a béke Satumare-n nem állott helyre, a lelkék csak rövid időre nyugodtak meg, a főrabbi beinstallálása után, mert most újból forrong az egész nagy kehilla. Ami pedig a legszomorubb, az a garázdálkodás, amelyet Grósz Dávid inaugurált, feltétlenül a teljes anyagi csődbe jutatja a hitközséget. Már e rövid néhány hónap alatt is, annyi terhet róttak a hitközségre, hogy az roskadozik alatta és pontosan kiszámítható az a pillanat, amikor a satumarei hitközség meg kell kérje maga ellen a csődöt, éppen a főrabbi és a jelenlegi elnök jóvoltából.

Lássuk, miképpen áll a helyzet? A hitközség szanalása érdekében a múlt évben eladtak egy ingallant. Azt hitték, hogy ezzel megszabadultak az adósságtól és úgy ahogy, de szanalva volt a hitközség. A főrabbi installációjának idején összadósság 1.300.000 lei volt. Ezzel szemben ma alig néhány hónapi garázdálkodás után a hitközség adóssága meghaladja a 4 millió leit. A kívülálló össze kell csapja a csodálkozástól kezét, mert hihetetlennek találja, hogy alig egy fél év alatt, miképpen lehetett 1.300.000 leiből 4 milliót csinálni.

Beható vizsgálat tárgyává tettük ezt a kérdést és illetékes helyeken érdeklődtünk, hogy miképpen nőhetett meg ily rövid idő alatt a hitközség adóssága. Kérdéseinkre a következő felvilágosításokat kaptuk:

1. A hitközség egyrésze azt hitte, hogy Grósz, a gazdag szalmakalap és börgyáros, egyéni passzióból akart minden áron hitközségi elnök lenni és amikor Teitelbaum, akkori carei főrabbi hechszerjével ellátott comisia interimaret kiavaztatta, akkor az ezzel járó összes költségeket gálánsan, saját zsebéből és párthívei (Freund család) anyagi támogatásával eszközölte. Nagy lett a tagok meglepetése, amikor megtudták, hogy az előlegezett 1.200.000 — ird és olvasd egymilliótízszázezer bucaresit-i, valamint egy királyi fogadtatásnak is megfelelő fényűző installálási költségeket a hitközségnek kell megfizetni. Azt hitték, hogy egy ilyen gazdag embernek, aki alig 39 éves, megér néhány százezer leit egy satumarei hitközségi elnökség. De arra senki sem mert még álmanban sem gondolni, hogy ezeket a költséges személyi passziókat, a szegény hitközségi adó és gabella fizetők zsebéből kell előteremteni. Grósz Dávid és a Freund család, a Teitelbaum Joel főrabbi Satumarera való erőszakos behozatalát, — a főrabbi ellenzékével, tehát a hitközség nagyrésztével fizetteit meg. Ha nem fizetnek, akkor ott áll a pallos, ez esetben a chalef, amely azonnal nem vág, mihelyt valami nem tetszik azoknak, akik akaratukat „minden áron”, még ilyen drága áron is rá akarják erőszakolni a többségre.

2. Teitelbaum Joel főrabbinak kifizettek egy évi lakbért előre 100.000 lei összegben.
3. 400.000 leit adtak arra a célra, hogy vegyen egy házat. A 400.000 leies ház már meg is lett véve, természetesen nem a hitközség, hanem a főrabbi nevére. A hátralékos 500.000 leit ha közben változás nem áll be, valószínűleg szintén a hitközségnek kell megfizetni.

4. Egy drága szőrmebundát vettek Teitelbaum főrabbinak és a lakásába olyan pazar villanylusztereket szereltek, amelyek beülnek egy nagyon elegáns főúri lakásba is. Mind ezt a hitközség kasszájának terhére. Ezek és más investálások 100.000 leibe kerültek. Mennyivel szebb lett volna, ha ezt a passziót szintén a Freund család, vagy Grósz Dávid, vagy együttesen a lelkes chassid gárdával engedték volna meg maguknak. A többi összegeket az installáció horribilis költségei emésztették fel, valamint a következő fizetési többletek:

5. Főrabbi évi fizetése 210.000 lei. Veje, akinek fizetésére odajövele előtt Teitelbaum főrabbi nem reflektált, szintén évi 70.000 leit tesz ki.

6. Jött még egy dájen és két mesgiach a főrabbi-val, ezek költségei szintén százezeret emésztettek fel. Summa summarum, a hitközségnek Teitelbaum Joel főrabbi és az általa igényelt, de fölösleges tisztviselőgárdája évi 600.000 lei költség-többletet jelent.

7. A napokban szavaztak meg „nyaralási költség” címén 50.000 leit a főrabbinak.

Kérdezzük, miért kell a satumarei tízezer főnyi, a napi gondokkal küzdő, nemhogy nyaralásra, hanem még a legegyszerűbb megélhetésre is alig kereső zsidóságtól 50.000 leit olyan címen kiszedni, hogy abból az anélkül is sziesztázó főrabbi ur pihenjen, nyaraljon. (Jellemzéstől megemlíjük, hogy az oradeai hitközség, amely Erdély legnagyobb hitközsége, főrabbijának havi 11000 leit fizet és nyaralásra nem utal ki semmit, pedig — sajnos — beteg ember, akinek pihenésre nagy szüksége volna, pláne amióta idegeit, a mai vezetőség nem kiméli).

Meg kell még jegyezzük, hogy az így 4 millióra emelkedett adósságnak évi kamafja meghaladja az 500.000 leit, tehát már ezt sem bírja fizetni a hitközség, nem szólva arról, hogy törleszteni soha nem fog tudni. A gabella túl magas, emelni nem lehet, (liba 24 lei, tyuk 10 lei, stb.), adót nem lehet inkaszálni, mert akiknek van, nem adnak, akiknek meg nincs, azoktól hiába kérnek. Képtelenség tehát, hogy így 1.100.000 lei évi és az újabb elviselhetetlen több milliós adósságok alatt a hitközség előbb-utóbb össze ne roskadjon.

A rendes adófizetők előre látták ezt, távol is tartották magukat a választástól, ellenben a snorrerek, a rituális élet szegényei, akiknek abszolúte nincs semmi veszíteni valójuk, azok a voksért kapott és kenyérré szükségelt ellenértékért szavaztak a Teitelbaum Joelt odahozó Grósz Dávidra és Freundékra. Akik viszont saját zsebükben nem adnak, nem hajlandók anyagiakban áldozatot hozni, ellenben amit elkönnyelműsködnek, azt is a tagokkal fizettetik meg. Inkább pusztuljon anyagiilag az egész hitközség, csak Grósz Dávid és társai uralkodjanak. Freund József a napokban az előljáróssághoz egy ajánlatot tett, hogy hajlandó egy újabb kölcsönt szerezni 500.000 lei összegben, ha egyedül teljhatalmulag diszponálhat a hitközség anyagi és erkölcsi javai fölött és csak az kapjon fizetést, aki ő jónak lát. Satumare zsidósága ismeri már ennek jelentőségét. Maholnap az összes templomokra, zsidó középületekre, iskolára, besz-

hamidrosra ki lesz esetleg még írva: Freund-család és társai tulajdona.

Ezzel szemben, hogy megmutassuk az érem másik oldalát is, le kell szögezzük azt a tényt is, hogy a hitközség tisztviselői éheznek, nem kapnak cirka fél év óta fizetést, a dajonimok és a tisztviselők körlevéllel fordultak a hitközségi képviselőtestület tagjaihoz, amelyben keserves siralmakkal elpanaszolják nyomorult helyzetüket, hogy napokig nincs mit egyenek, hus heteken keresztül nem jön asztalukra, siró gyermekeiknek még tejre sem jut, mivel nemcsak fizetésüket nem adják ki, hanem melékjövendelmüket is felszívta az új főrabbi. Minden esketést, te netelt ő személyesen véggez és a jövendelmeket maga teszi el. A döntőrákat pedig a vejéhez Mayer Lippehez küldi, aki lehet egy 22 éves derék gyerek, de beavattottak szerint még megközelítőleg sine predesztinálva arra, hogy egy olyan Beszdin élére állhasson, ahol egy Winternitz Mose Dávid és Avrohom Chanoch Friedmann világhírű charefek vannak, mert tudásban, még cipőjük sarkáig sem ér fel. Az éhező dajonimoknak bármelyike — a közhangulat szerint — jobban lett volna predesztinálva a satumarei főrabbi székre, mint a jelenlegi főrabbi, aki vejével együtt, egy szerencsétlen instrumentuma az erdélyi oridoxiának és minden bajnak és vitának szülője, egész Transylvániában. A metszők a hitközséget din-tórához hívták, mert nem kapnak fizetést. Tehát, míg egyik oldalon a főrabbinak minden, milliókat adnak, addig a többiek a szó legszorosabb értelmében éheznek. A hitközségi tagoknak azért kell nyomorogni, maguktól mindent megvonni és némeleknek az összekoldult gabellát kiizadni, hogy a Freund Chaim és Grosz Dávid által nagysillien kikölcsönözött összeget beinkasszálják tüzzel vassal, a szegény satumarei zsidó ezrektől. Akik eddig hitközségi támogatást kaptak, özvegyek, árvák, Talmud Tóra intézmények, ettől elesetek, mert minden bani kell az új főrabbinak és környezetének. Ha a főrabbinak fizetéséből csak a contót mernek adni, azt nem fogadja el, visszadobja. Neki az egész jár. És ekkor gazdag hívei nem nyulnak saját zsebükbe, hanem a szegény zsidók zsebébe, onnan minden felik.

A főrabbi egyébként sem szimpatikus a tömeg előtt. Amikor a templomban van, tüntetően nagy a láрма vele szemben. Ő pedig minden és mindenki fölött érzi magát. Jellemző, hogy a Tóra elé sem megy, midőn azt a frigyldából kivesszik, hanem azt is odavisz neki, tehát a Tóra is feléje kell közeledjék — mert hiszen ...

Saját hitközségének ügyeivel sem törődik Teitelbaum főrabbi, csak folyton idegen hitközségek belügyével foglalkozik, hogy minél több helyen gyujtogasson és tüzfészek legyen minden egyes erdélyi kis és nagy hitközség. Ha törődne saját hitközségével, akkor észrevenné, hogy az elégtelenség irányában nőjön nő, azok akik békejobbót nyújtottak neki jöveletek, ismét elkezeredetten elfordulnak tőle. A hitközség nem csak erkölcsi, hanem anyagilag is a végpusztulás felé halad. Ha Teitelbaum főrabbi valóban olyan makulátlan szent férfit, hogyan tudja lünni, hogy világhírű dajonimok, szegény sakterek, tisztviselők, árvák, özvegyek, Talmidé Chachomimok éhezzenek, miközben ő százezeret vesz ki milliós házvételre, drága bundákat, csillárokat kap „ajándékba” és fürdőre megy 50.000 lei költséggel. Talán ezer éhezéstől legörbült gyerekszáját kellene jóllakolni legálább tejjel és kenyérral ezekből a milliókából. Ha a főrabbi olyan világnagyság és caddik, akkor ne csak magát nézze, hanem a szegény zsidó testvéreit is, akik elvégre mégsem azért élnek csupán, hogy az ő dicsőségét zengjék.

Végül a „népszerű”, önmagát a hitközség pénzén megvásárolt Elnökről kell néhány szót írjunk. Ez a hangos ember, lengő szakállával, elegáns lakásával és négyemeletes szalmakalapgyarával, terrorizálja az összes hitközségi tagokat. A mézárások például csak neki adják el a levágot állatok bőreit, hitelbe, mert különben „elbárik” velük. Ha ellenszegülnek, akkor a metsző nem vág nekik. Tehát börgyára részére kamatoztatja elnöki hatalmát. Izrael Jenő nevű szegény hírsorsos, aki reklamálni volt nála a drága gabellát, egyszerűen felpofozta, úgy, hogy megdagadt az arca és

Étterem ארטה כשר

BUZIAS fürdő, az üdülő vendégek részére, a higiénia minden követelményének megfelelő, a legnagyobb komforttal berendezve, pontos kiszolgálással és olcsó árakkal. Megnyitlt május hó 15-én.

Szíves partfogást kér az igen tisztelt fürdőző vendégek részéről

KLEIN és WEISZ

Külön dietikus konyha. Buzias, Str. Postei 9.

egyik fülén nem hall. A hitközségi tagok a legnagyobb felháborodás hangján beszélnek róla és a hitközség megrövidítése, valamint erőszakos és unintelligens, mindenképpen durván megsértő viselkedése miatt, az elnöki székbe való azonnali elmozdítását követelik.

A satumarei hitközség kettéválik.

Amit lapunk már évek óta jósol, be fog következni. A satumarei hitközség ketté fog válni. Nem bírja a zsidó közönség idege azt a garázdálkodást, amelyet a Grósz-Freund-Teitelbaum rémuralom meghonosított Satumaren. Nem bírja megszokni azt a pénzposztócséklást, amely az ő zsebére megy Bár az is jellemző, hogy Teitelbaum főrabbi most már Grósz Dávidot is le akarja rázni, mert nincsen többé szüksége rá. Grósz Dávidról, úgy nyilatkozott, hogy „egész élete hazugság”.

A hitközség jobb érzésű tagjai, akik úgy gondolták, hogy belenyugoznak a megváltozhatatlannak hitt főrabbi installációjába, rájönnek arra, hogy nem bírják tovább. — Ezért, a legutóbbi választások idején kötött megállapodás alapján kettéválással foglalkoznak. Az akkor kötött megállapodás szerint, ha 300 tag bejelenti kiválási szándékát, úgy ezt tudomásul veszik és átadják nekik a Várdombuccai nagytemplomot, sőt a megállapodás szerint még a hitközség őket támogatni is köteles. Már nem három, hanem 600 tag van aláírva és így az elválás szinte bizonyossá válik. Ez előre látható is volt. Az a gyűlölködő fanatizmus, amellyel a careli főrabbi chassidjai vezérük nevében vezetik harcukat, oly kíméletlen, hogy az végül is odajutatta az erdélyi zsidóságot, hogy egyes helyeken a harchoz nem edzett áskénáz felfogású zsidóság, az elődeik által évtizedek alatt teremtet intézményes hitközségekből menekülni kénytelen, hogy teret engedjenek az erőszakos romboló elemeknek.

Az erdélyi zsidóság harcának újabb fázisa kezdődik. Az elválás szomorú és kínos processzusa. De úgy látszik, nem lehet jobb megoldási mód találni. És mert a legégetőbb a kérdés Satumaren, onnan fog kiindulni ez a folyamat is, hogy azután káros és szerencsétlen helyzetet teremtve minden vonalon, végigszáguldjon az összes erdélyi ortodox hitközségeken.

És azt kérdezzük? Ha már ketté is váltak, lesz akkor talán nyugalom? Mi még ebben sem hiszünk. Mert ezek az elemek a harcot magáért a harciért szeretik, verekedni, vitatkozni, egymást marni, mert különben nincs életcéljuk, nincs életideáljuk. Csak a veszekedés, csak a viták, csak a széthúzás.

Ez az erdélyi ortodoxia tragikus képe — Satumaren keresztül. 5696, Tamuz havában.

— Zsidóellenes agitáció Danzigban.

Danzig. Pontosán egy éve annak, hogy Danzigban, a Népszövetség prorektorátusa alatt álló szabadállamban, a választások következtében nemzetiszocialista kormány vette át a hatalmat. A kormány biztosította azonban a közvéleményt, hogy nem követik Németország példáját a zsidók jogtalanságait illetően. Danzigban hivatalosan nem is lehetett volna a zsidókat jogaitól megfosztani, mert a Népszövetség ehhez nem járult hozzá. — Most azonban, hogy egy éves jubéliumát üli már az antiszemita szenátus, az eddigi burkolt antiszemita nyílt agitációba csapott át. Maga a danzigi szenátus alelnöke is egyik legutóbbi beszédében nyíltan zsidóellenes bojkottot hirdetett. A zsidó hitközség panasza fordult a szenátushoz Forster nemzetiszocialista vezér igazgatásai ellen, aki megismételte rágalmaival a szenátus előtt is és parazitáknak nevezte a zsidókat. Igazolással a nürnbergi Stürmer cikkeit hozta fel. — A legszomorúbb azonban az eseményekben az, hogy a Népszövetség is tétlenül nézi a danzigi antiszemita agitáció terjedését és semmit sem tesz megállítására.

Palesztinai hírek

A Jewish Agency 5000 font kölcsönt bocsajtott ki Nahalban 35 ház építési költségeire.

Nahalban most kezdték meg egy csavargár építését, amely az első ilyen üzem lesz Közelkeleten.

A palesztinai kormány kereskedelmi hivatala most hozta nyilvánosságra az elmúlt év kereskedelmi mérlegét, amelyben kiemelik a Németországból emigrált zsidó bevándorlók hasznos teljesítményét. Általában megállapítja a jelentés, hogy a zsidó ipar és kereskedelem az elmúlt évben megnagyobbodott és megerősödött. Az import 8 millióról 11 millió fontra emelkedett. 1933-ban a vámdíjakból 2 millió bevétel volt a kormánynak. 5 millió font befektetés történt új építkezésekbe. Az ültetvények felülete 175.000 dunámmal emelkedett, 89 új vállalkozás 500.000 font alaptőkével nyílt meg. 15 társaság alaptőkéjét 87.000 fontról 180.000-re emelte fel.

Április hónapban 2698 bevándorló közül 2614 zsidó volt. 284-en ezer fontot meghaladó tőkével rendelkeztek, így tehát újra legkevesebb 284.000 font tőke áramlott az országba.

Hivatalos jelentések szerint a tel-avivi Levante Messen, amely 40 napig tartott, circa 1 millió font értékű vétel és eladás történt. Az összes cégek és vállalatok, amelyek résztvettek a vásáron nagyon meg vannak elégedve az eredménnyel. Különösen jó eredményeket hozott a vásár az angol és belga kiállítóknak. Több mint 2000 alkalmazott látta el a vásár tartalma alatt a szükséges teendőket. A Messe megszervezése több mint 150.000 font befektetést igényelt.

Az angliai mezőgazdák két vezetője érkezett a napokban Palesztinába, hogy tanulmányozzák a zsidó mezőgazdaságot és kollektívákat. A palesztinai zsidó telepítés eredményeit az angolok saját hazájukban a növekvő munkanélküliség megszüntetése érdekében akarják felhasználni. Az egyiptomi kormány ugyancsak delegációt küldött Palesztinába a zsidó gazdaság tanulmányozására. — Anglia és Egyiptom tehát a zsidó Palesztinába mennek tanulni eredményes gazdálkodást.

Tel-Aviv mellett, — Nachlat Jiczchakon egy új olajgyár létesült „Yzher Ltd” néven. Az új olajgyár nagy termelési kapacitással indul meg.

Leo Pinsker, a politikai cionizmus nagynevű előharcosának földi maradványait, mint ismeretes az odesszai exhumálás után Palesztinába szállították. Tetemének végleges elhelyezése a jeruzsálemi héber egyetem földjén, a Skopus hegyen fog végbemenni. Sirhelyet M-Ussuschkin és Dr. J. L. Magnes az egyetem kancellárja kerestek ki számára.

A Karmel hegyen lévő mintegy 15.000 dunámmal zsidó földterület újabb 1000 dunámmal növekedett, minthogy számos arab birtokos adta el földjét zsidóknak.

Az általános (kláll) cionisták világszervezete elhatározta, hogy 1934 augusztusára világtalálkozást hív össze. A világtalálkozás a cionista mozgalom belső párharcával kíván foglalkozni és áthidaló megoldást találni. A konferencia helye még nincs elhatározva.

Palesztinai lapok megírják, hogy a Tel-Aviv közelében fekvő Saron váb falu lakosai elhatározták, hogy a jövőben zsidó számára nem adják bérbe lakásaikat. Az utóbbi napok során megtörtént, hogy egy Afrikából érkező német előadást tartott Saronban amelyen két amerikai zsidó is megjelent, azonban a halgatóság fenyegető magatartása miatt hamarosan el kellett hagyniuk a falut. — Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni azt is, hogy amíg az angol hadsereg bevonult Palesztinába, a hatóságok

kisajátították a német telepesek földjeit és csak a cionista Executive intervenciójára adták számukra azt vissza. A Tel-Aviv közelében lévő német falu lakosai a zsidó építést követő fellendülés alatt meggazdagodtak és most így hálálják meg, igazi német nemzetiszocialista módra azt, amit a zsidó Palesztinának köszönhetnek.

Tel-Avivban egy selyemgyár létesült, amely már is 100 motorral és 31 szövőszékkel dolgozik. Ramat Ganban, Tel-Aviv mellett egy cipő- és bőrgyár létesült. A Tibériásban 1922-ben alapított gipszgyár, részvénytársaság lett és felvette a „Palestine Gypsum Co. Ltd.” nevet.

A déligyümölcs exportban a tavalyival szemben 1 millió láda emelkedés mutatkozik, azonban ez nem kielégítő, mert a szezon elején nagyon rossz idők voltak. Eddig exportáltak mintegy 5.414.000 ládával, amelyből Jaffán keresztül 3.203.000, Haifán keresztül 2.008.000 és Port Saidon keresztül 203.000 láda ment ki az országból.

Uj utakkal és telefonnal költöttek össze a koloniákat, hogy könnyebben tudjanak egymással érintkezni. Az iskolákat és klubokat rádióval látják el.

Tel-Avivban egy héber technológiai intézet létesült. Az évi költségvetése meghaladja a 30.000 fontot.

M. M. Ussinschkin, a Zsidó Nemzeti Alap elnökét, a newyorki jidis technical főiskola tiszteletbeli doktorává nevezték ki.

Az egyiptomi arab sajtó jelentése szerint Emir Adulah Londonban folytatott tárgyalásai során a gyarmatiügyi miniszternek kijelentette, hogy hajlandó szabad teret engedni a zsidó bevándorlásnak és letelepülésnek Transjordániában.

Jólétesült palesztinai körök információja szerint Sir Arthur Wauchope fő-kormányzónak rövidesen távoznia kell az ország éléről. Hírek szerint a kormányzó mandátumát, amely néhány hónap múlva lejár nem hosszabbítják meg, amint az eredetileg tervezve volt. Így tehát lehetséges, hogy már a nyár végén a kormányzó elhagyja hivatalát.

Május 31-től június 7-ig 30 új kereskedelmi vállalat nyílt meg Palesztinában, összesen 200.000 font alaptőkével.

Az arab executive tiltakozását jelentette be a kormányzónál, a vasúti központnak Luddból Tel-Avivba való elhelyezése ellen. Ugyancsak tiltakozásukat jelentik be a Népszövetségnél, valamint a londoni gyarmatiügyi hivatalnál is.

— A lengyel antiszemita zsidókat vádolják Pieratzki meggyilkolásával. Varsó. — A lengyel nemzetidemokraták hivatalos organuma a „Gazeta Warszawska” egyik legutóbbi számát a hatóságok elkobozták, mert abban arra hívta fel a rendőrséget, hogy Pieratzki belügyminiszter meggyilkolása ügyében folytatott vizsgálatot ejtse el a nemzetidemokratákkal szemben és a gyilkost a zsidók körében keresse, mert egyedül csak a zsidóknak lehetett érdeke, hogy a belügyminisztert eltegyék láb alól. Pieratzky volt lapja a „Kurjer Poranny” ezzel szemben megírja, hogy a gyilkosság napján a nemzetidemokraták ismert vezére, Jan Mosdorf audienciára jelentkezett a belügyminiszternél, aki titkárával küzente az antiszemita vezérnek, hogy csak néhány nap múlva fogadhatják. Mosdorf erre dühösen távozott, de még kijelentette: „Akkor már késő lesz!” Másfélóra múlva Pieratzky belügyminisztert agyonlőtték. — A német nemzetiszocialista sajtó szintén „zsidó provokáció”-ról ír, noha épen a zsidók sokat köszönhetnek Pieratzkynek, aki erélyes kézzel igyekezett az antiszemita agitációt és kilengéseket elfojtani. — A lengyel antiszemita rágalmaikat azonban sehol sem veszik komolyan, a külföldi sajtó pedig az egészet örüllésnek nevezi.

Fertőzéstől óvja
bőrét táplálja

Szt. László fertőtlenítő
szappan

RÖVID HIREK

NEW-YORK. Roosevelt kormányában a következő zsidók foglalnak helyet: Morgenthau pénzügyminiszter, Professor Frankfurter, Brandeis és Cordozo alminiszterek. A képviselőházban 435 képviselő közül 10 zsidó. 59 külföldi követ közül 5 zsidó, köztük Josse Strausz. — Max Baer zsidó boxbajnok győzelmével kapcsolatban a nemzetiszocialisták fajteóriája, mely szerint a zsidók tesúleg elsietnyult fajt alkotnak, újra csufos kudarcot vallott. Küörösen azért, mert a sportörök megállapítják, hogy a 8 box világbajnokság közül 5 zsidók kezében van. Így mindenképp Max Baer az első, Berney Ross két bajnoksággal rendelkezik, míg a másik kettő Rosenbloom és Jackie Brown.

LONDON. A napokban nyílt meg Londonban, a Németországból menekült festők és szobrászok kiállítása. A kiállítók között van Liebermann, a világhírű festő, a berlini Festakadémia volt elnöke, valamint Iseburger, Iankel Adler, Bato, Spiro, Oppenheimer és Segal híres festők.

PRÁGA. Csehszlovákia ez évi költségvetésében 1,792,000 korona van előirányozva a zsidó kultusz céljaira, 50,000 korona a Hitközségek Szövetségének és 60 000 korona a Központi Irodának.

LIBANON. A kormányfő kijelentette az előtte megjelent újságíróknak, hogy minden zsidó letelepedhet ottan, anélkül, hogy vesélyeztetve lenne a további megélhetése. „A mi népünk — mondotta a kormányfő — nem tesz különbséget faj és felekezete között és megadja a kellő tiszteletet mindazon polgároknak, akik respektálják az állam törvényeit.”

HELSINGFORS. Kétszáz finn zsidó memorandumot nyújtott be a kormányhoz, amelyben kérik, hogy intervencióval a Népszövetségnél a palesztinai bevándorlás megszigorítása ellen. Finnországban mintegy 2000 zsidó él, amelyek közül Helsingforsban 1500 és 300—300 Aboban és Wiborgban.

BERLIN. 104 éves korában meghalt Berlin legidősebb embere, a zsidó Moses Solomon. — A német biztosítótársaságok az összes nemzetiszocialista lapokban hirdetések közzé, amelyekben felhívják a rohamosztagok figyelmét azokra a gazdasági következményekre, amelyek a sorozatos ablaküveg betörésekkel járnak. Különösen áll ez a negy cégnek kirakatlívvegeire. A biztosítótársaságok megjegyzik, hogy a nemzetiszocialisták nem a zsidóknak okoznak kárt az ablaküveg betörésével, hanem a német biztosítóknak.

VARSÓ. A rendőrség a Poale Zion több ismert vezetőjét letartóztatta.

RIGA. Az új lett iskolatörvény előírja, hogy zsidó tanulók csak zsidó, vagy lett iskolákat látogathatnak, de nem irakozhatnak más kisebbségi nemzetiség iskoláiba. Ugyanez vonatkozik a többi kisebbségi tanulókra is. Hogy a zsidó iskolákban jdis, vagy héber legyen-e az oktatási nyelv, azt a törvény a szülők hatáskörébe utalja. Az összes kisebbségi iskolák számarányuk szerint állami segélybe részesülnek. Az ipariskolák kizárólag csak lett nyelven oktathatnak.

GENE. A zsidó világkongresszus augusztus 6—9 én Genfben fog ülésezni.

BADEN. Az elmúlt héten lefolyt hitközségi választás a cionista lista abszolút győzelmével végződött. Az Aguda képviselői egyetlen helyet sem kaptak a hitközség képviselőtestületében, míg a cionisták egész listája bejött. A választási győzelem kihirdetése után a badeni hitközség homlokzatára kitűzték a kék-fehér lobogót.

MONTREAL. Montreal két nagy kórházának francia orvosai sztrájkba léptek, mert a kórház igazgatósága egy zsidó orvost alkalmazott. Hogy a béke helyreálljon, dr Rabinovits, a zsidó orvos, önként felajánlotta, hogy visszalép. A francia orvosok erre félbehagyták a sztrájkot, de kijelentették, hogy a jövőben sem fognak zsidó orvosokkal együtt dolgozni.

NÜRNBERG. Julius Streicher kötelezni akarja a zsidó kereskedőket arra, hogy üzleteikben és vállalkozásaikban legalább egy nemzetiszocialista parttagot alkalmazzanak.

RÓMA. A legutóbbi népszámlálás adatai szerint Olaszországban zsidó szerint 47 825 zsidó lélek él, 11,600 zsidó Rómában és környékén lakik. Olaszország lakosságának 99,6 százaléka egyébként katolikus vallású.

ZÜRICH. A statisztikai hivatal közlése szerint Svájcban 17,930-ra rug a zsidó lakosság lélekszáma. A zsidók az összlakosság 0,4 százalékát teszik ki.

MOSZKVA. A szovjetunió kormánya J. Gamarnik zsidó származású politikust nevezte ki a hadügyi népbizottság alminiszterévé.

Ha Bucureștibe érkezik száljon meg a
Hotel Imperial-ban
Calea Victoria 49.
A királyi palota szomszédságában.
Ujjonnan átalakítva. — Olcsó árakkal.

Egyesületi hírek

A ruszinszkói hitközségek delegációja az elmúlt héten, Dr. László Gyula, uzhorodi hitk. elnök és Ftschgrund tiltár vezetése mellett megjelentek a prágai belügyminiszternél, ahol memorandumot nyújtottak át a ruszinszkói hitközségek súlyos helyzetéről és kérték a tervezett szanálásnak azonnali keresztvételét. A belügyminiszter megígérte, hogy a hitközségek szanálási kérelmét teljesíti.

A humenei hitközségben a rabbiállás belöltése körül újból élelnek mozgolódás észlelhető, azonban kompetens körökben azon vézet uralkodik, hogy a rabbi kérdést nem lehet aktuálissá tenni, mivel a hitközség taiontul megvén terhelve.

A munkácsi hitközségben újból nagy felháborodás uralkodik Spira főrabbi ellen, az elmúlt hét csütörtökön tartott templomi beszéde miatt. A munkácsi Besz-din ezen a napra általános böjtiölt rendelt a tífusz járvány terjedésének ellensúlyozására. A főrabbi ez alkalmat arra használta fel, hogy a nagytemplomban megjelent több mint 2000 hívő előtt borzasztó átkokat szórjon mindazon szülőkre és gyermekekre, akik a héber gyanáziumot veszik igénybe. Még a főrabbi híveit is consternálta a templomi szónoklat, amelyet a hallgatóság a legnagyobb felháborodás mellett hagyott ott és súlyosan elítélő hangon tárgyalta.

A gheorgheni-i hitközség nem rég választott vezetősége Halász Adolf elnöklele alatt általános meglégedésre vezet a hitközség ügyeit. Az egykor virágzó gazdasági felleandülésben lévő fatermelő vidék, a fűrésztelpek leállításával igen válságos helyzetben van, ugy, hogy a gheorgheni hitközség is szükségesnek látta egy nagyarányú segélyakció bevezetését. Megalakították a „Gemilez Chesed” egyesületet, amely elsősorban a szegény leányok kiházását tűzte ki céljául, továbbá, hogy a fiatalabb és szegény zsidó családokat egzisztenciális támogatásban részesítse. A nemes gondolkodásáról ismert elnök méltó társai a hitközség vezetésének munkájában Darvas ládagyáros, Rubin Izidor és Gottlieb Áron fekereskedők.

A michalovcei Brith Trumpeldor vezetősége kérelemmel fordult a városban állomásozó gyalogezred parancsnokságához, hogy az újonnan alakult Brith Hachojál egyesület tagjainak kaionai kiképzést nyújtson. A parancsnokság a kérelemnek eleget tett és két főhadnagyot delegált a kiképzés levezetésére. A katonaság hetenként egyszer a kaszánya udvarát is rendelkezésre bocsátja a Brith Hachojál-nak és fegyvergyakorlatra is kiképzik őket. Az egyesületnek egyelőre 40 tagja van. — Röviddel ezelőtt M. Weinberger irányítása mellett alakult meg Michalovczen a Brith Hejischurim. A szervezet vezetőinek Eichenbaum Henrich és Ehrenfeld J.-t delegálták. — Nativ Goldstein (Bratislava) inspicáló látogatást tartott a Brith Trumpeldor egyesületben. Látogatását egy nyilvános előadás magtartásával is egybekötölte. (H. E.)

Ungvár. Megírjuk, hogy az ungvári orth. hitközség 1934 január 1 től új adórendszeri vezetést be, olyképpen, hogy a közvetett adót is számszerűleg meghatározta és ezzel együtt állapította meg az egyenes adót. Az új adózási rendszer heves ellenzést váltott ki. Egyesek megtagadták az adófizetést, mások az országos (politikai) hatóságokhoz felebbezték. Junius végével a hitközség mérleget csinált, melyből kitűnik, hogy 500 hitközségi tag a boletával elszámolt, 140 felebbezett az országos hivatalhoz. A fennmaradó 180 tag valószínűleg nemtrórdómség folytán, hanyagságból nem számolt el.

Pöstyéni élet. Mint Pöstyénből jelentik, az idén az igen kedvező időre való tekintettel már jóval előbb kezdődött a fődény, mint más éveketben. Romániából különösen sok fűrdővendég van, különösen a Banca Nationala és a Csehszlovák Nemzeti Bank között a devizamegáilapodás létesült, mely szerint minden fűrdővendég Kc. 4000 összegig a hivatalos árúlyamon fűrdőcsekket kap, mely csekket azonban jó pár héttel az utazás előtt már igényelni kell, mert azokat a Banca Nationala fiókjai utján a bucaresti főintézet intézi, s így azok elintézése esetleg tovább tart. Az élet Pöstyénben rendkívül olcsó, már Lei 160.—összegért nagyon jó pensiót kapni.

A fajnemesítés Németországban. Berlin. Mióta a nemzetiszocialista vezetőkörök is beismerték, hogy a hillerista tábor al- és fővezérei, valamint a tiszta árja rohamcsapatok tele vannak beteges hajlamu, fajtalan elemekkel, ezóta különösen groteszkül hat, amikor Németországban a fajnemesítésről beszélnek és hoznak a bírák ítéletet az árja tisztaság nevében. — A nürnbergi bíróság Lili Rosenthal asszonyt, árja német nőt 4 havi fogsárra ítélte, mert egy náci — vezető feljelentette, hogy zsidóhoz ment férjhez. Az ítéletben a bíróság „fajgyalázó szobaasszonyának” nevezi Lili Rosenthalt. A német sajtó rendkívül elégtétellel regisztrálja a nürnbergi bíróság ítéletét. Lili Rosenthal azonban a bíróság előtt kijelentette, hogy a koronatanu, egy rohamosztagos vezető azért jelentette fel, mert erőszakoskodott vele és magáévé akarta tenni, smelynek ő ellenállott. — A horogkeresztes sajtó is beismeri, hogy Rosenthal asszonnyal a rohamosztagos valóban megengedett magának némi erőszakosságot, de kétségbevonja, mintha Lili Rosenthalnak joga lett volna megtagadni a náci — vezető kivánságát. — Ime így fest a fajnemesítés és árja erkölcs — egy bírósági tárgyaláson keresztül.

ZSIDÓ HUMOR
ÉS KIS ZSIDÓ TÖRTÉNETEK

A fősvény és a bőkezű

Amikor egyszer Rabbi Pinchasz a Bész-Dinjében ült, belépett hozzá egy asszony és így panaszkodott: — Rabbi, mit tegyek a férjemmel? Tulságosan bőkezű a cedokóban, többet ad a tehetőségénél és el pazarolja így mindenét.

Miközben így beszélt, belépett egy ember és keserű hangon a rabbihoz fordult:

— Rabbi, szegény vagyok és nagyon szorongatott az én helyzetem. Kis gyermekeim vannak és nem tudom táplálni őket. Gazdag fivérem pedig nem akar támogatni a szükség idején.

Rabbi Pinchasz erre magához hívatta az asszonyt, pazarló férjét és a szegény ember zsugori gazdag fivérért.

— Miért pazarlod el egész vagyonedat bőkezű cedokóban? — kérdezte az asszony férjétől.

— Rabbi — felelte —, az ember nem tudhatja, mikor következik el az órája. Talán meghalok holnap és akkor csupasznak találhatom, jó tettek nélkül. Ezért sietek és adok.

— És te — fordult a rabbi a gazdag fősvényhez, — miért zárod be kezedet szegény testvéred előtt?

— Rabbi — felelte a gazdag — az ember nem tudhatja, meddig él. Hátha hosszú életű leszek és nagy kort érek el. Ezért takarékoskodom és félreteszek öreg napjaimra.

Erre így szólt hozzájuk Rabbi Pinchasz:

— Mindkettőtököt óvjon meg az Ur attól, amitől féltok . . .

Amikor zsidónak is érdemes lenni

Vaszary Kolozs hercegprímás sokat tartózkodott Balatonfüreden és sétéi közben nagy örömmel foglalkozott az utjába kerülő gyerekekkel, akiket mindig megajándékozott. A katolikus gyerekeknek szentképek adott, a zsidó gyerekeknek cukrot.

Egy napon megszólította az egyik gyereket:

— Milyen vallásu vagy?

— Zsidó.

— Nesze cukor.

Jött a másik gyerek:

— Milyen vallásu vagy?

— Zsidó.

— Nesze cukor.

És jött a harmadik, negyedik, tizedik gyerek és mind zsidónak mondta magát.

Mit vesztettél?

A sinkovcei zsinagógában áll Reb Chájim és hangosan sirva mondja a Unszané Tókef szövegét, „Odom-jaszdó meofor, veszdő leofor”. „Az ember alapja por és vége por, oh jaj, jaj, odom jaszódó...” Reb Mosele a filozófus odamegy hozzá és halkán mondja neki:

— Mit jajgatsz, Chájim, mit keseregsz úgy? Ha aranyból volnál és a végén porrá kellene válnod, volna okod a jajgatásra. De most, hogy a kezdet por és a vége por, mit sirsz, hogy odatérsz vissza, ahonnan jöttél és közben úgy „jövés” és „menés” közt elkapsz betven esutendőt és minden napra jut valami kis élvezetecske is, hát mit vesztettél az üzleten?

Éppen fordítva

A sinkovcei taktér R. b. Elje, ha kevés dolga volt a csirkék körül, órajavitással szokott foglalkozni. De a sinkovceiek egyik mesteriségét sem taksálták sokra. Ezt a véleményét reb Mosele, a filozófus így foglalta össze tömören:

— Ha reb Elje levág egy csirkét, jár, ha megjavít egy órát, áll.

Mire gondol mindig?

A sinkovcei öreg kohánitát, reb Oriszt megkérdezték, mire szokott mindig gondolni, amikor a szent napokon cipőjét levelete, fölmege a frigyáda elé, hogy a kohánitá-áldást adja a gyülekezetre?

— Én — felelte reb Orisl — már ötven év óta dichenolok és mindig ugyanarra gondolok.

— Mire?

— Hogy mialatt én áldást mondok, nem-e lopják el odakünn a cipőmei.

Csak azt a kis tórárt sajnálom.

Egy gazdag zsidó panaszkodott: Nagy vagyonom volt és addig a tisztelet minden jelével vettem körül, még talmudtudósnak is mondóttak, bár, fájdalom, alig volt alkalmam tanulni fiatal koromban. De azért még „morénu” mesteri titulussal is megtisztítottak. Most, hogy főnkrementem, persze oda a tisztelet. A nagy vagyont már nem is sajnálom. Csak azt a kis tórártudást sajnálom, amelyet vagyonommal együtt elvesztettem — mindenki szemében.

A fukar imája.

Kegyetlen szívű ember volt az, aki egyszer így fohászzkodott az Istenhez:

— Oh én Uram! Istenem! adj nekem ötszáz leit s akkor én abból szátat a szegényeknek fogok adni. De, ha nem hinnél nekem, akkor adj énnekem csak négyszáz leit s a hátra-évv száz leit adjad te magad a szegényeknek . . .

Tátralomnic!

SCHREIBER PENZIÓ
Orth., kóser, elsőrendű konyha és kiszolgálás. Mérsékelt árak. Felelő leányok kíséret nélkül is felvétetnek. Egész éven át nyitva.

Schreiber Mór bérlő, Tatranska Lomnica, Bugsch-villa.

Magas Tátra!